

BIBLIOTHECA LATINA · TEXTUS LATINUS

Amores, liber I

Publius Ovidius Naso

Texto latino: *P. Ovidius Naso, vol. 1: Amores, Epistulae, Medicamina faciei femineae, Ars amatoria, Remedia amoris*, ed. Rudolf Ehwald (Leipzig: B. G. Teubner, 1907)

<https://oaleffmanuel.github.io/bibliotheca-latina/leituras/naso-amores-liber-i.html>

Fonte e licença

Texto latino: P. Ovidius Naso, vol. 1: Amores, Epistulae, Medicamina faciei femineae, Ars amatoria, Remedia amoris, ed. Rudolf Ehwald (Leipzig: B. G. Teubner, 1907).

Transcrição digital: Perseus Digital Library, Tufts University (PerseusDL/canonical-latinLit), CC BY-SA 4.0. Adaptação de formato (texto, PDF, EPUB) pela Bibliotheca Latina, distribuída sob a mesma licença CC BY-SA 4.0.

Licença: **CC BY-SA 4.0** (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pt-br>). Você pode copiar, redistribuir e adaptar este arquivo, dando o crédito acima e mantendo a mesma licença.

Transcrição: <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05a-fa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phi0959/phi001/phi0959.phio01.perseus-lat2.xml>

Alterações em relação à fonte

- Notas do editor e variantes do aparato crítico omitidas (material editorial, não texto latino).
- Acréscimos do editor entre < >, supressões propostas pelo editor entre [], lacunas como * * *, como na edição impressa.
- Correções de digitalização marcadas pela Perseus (<choice>/<corr>) aplicadas; abreviaturas mantidas como impressas.
- Grafia, maiúsculas, u/v, pontuação e ordem do texto mantidas como na edição; nenhuma modernização.
- Espaços e quebras de linha do arquivo XML normalizados; numeração de livros, capítulos, seções e versos preservada.
- Só o livro 1 (o catálogo trata deste livro).

Omitido: notas e aparato crítico do editor; introduções, comentários e traduções da edição impressa.

Gerado em 2026-10-18 pela Bibliotheca Latina. O texto latino não foi modernizado nem resumido.

Liber primus

EPIGRAMMA IPSIUS

¹ Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
Tres sumus; hoc illi praetulit auctor opus.
Ut iam nulla tibi nos sit legisse voluptas,
At levior demptis poena duobus erit.

1

¹ Arma gravi numero violentaque bella parabam
Edere, materia conveniente modis.
Par erat inferior versus: risisse Cupido
Dicitur atque unum surripuisse pedem.

⁵ 'Quis tibi, saeve puer, dedit hoc in carmina iuris?
Pieridum vates, non tua turba sumus.
Quid, si praeripiat flavae Venus arma Minervae,
Ventilet accensas flava Minerva faces?

Quis probet in silvis Cererem regnare iugosis,

¹⁰ Lege pharetratae virginis arva coli?
Crinibus insignem quis acuta cuspide Phoebum
Instruat, Aoniam Marte movente lyram?
Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna;
Cur opus adfectas, ambitiose, novum?

¹⁵ An, quod ubique, tuum est? tua sunt Heliconia tempe?

Vix etiam Phoebus iam lyra tuta sua est?

Cum bene surrexit versu nova pagina primo,

Attenuat nervos proximus ille meos;

Nec mihi materia est numeris levioribus apta,

²⁰ Aut puer aut longas compta puella comas.'

Questus eram, pharetra cum protinus ille soluta

Legit in exitium spicula facta meum,
Lunavitque genu sinuosum fortiter arcum,
'Quod' que 'canas, vates, accipe' dixit 'opus!'
²⁵ Me miserum! certas habuit puer ille sagittas.
Uror, et in vacuo pectore regnat Amor.
Sex mihi surgat opus numeris, in quinque residat:
Ferrea cum vestris bella valete modis!
Cingere litorea flaventia tempora myrto,
³⁰ Musa, per undenos emodulanda pedes!

2

¹ Esse quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur
Strata, neque in lecto pallia nostra sedent,
Et vacuus somno noctem, quam longa, peregi,
Lassaque versati corporis ossa dolent?
⁵ Nam, puto, sentirem, siquo temptarer amore.
An subit et tecta callidus arte nocet?
Sic erit; haeserunt tenues in corde sagittae,
Et possessa ferus pectora versat Amor.
Cedimus, an subitum luctando accendimus ignem?
¹⁰ Cedamus! leve fit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego iactatas mota face crescere flammās
Et rursus nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt, quam quos iuvat usus aratri,
Detractant prensi dum iuga prima boves.
¹⁵ Asper equus duris contunditur ora lupatis,
Frena minus sentit, quisquis ad arma facit.
Acrius invitos multoque ferocius urget
Quam qui servitium ferre fatentur Amor.
En ego confiteor! tua sum nova praeda, Cupido;
²⁰ Porrigimus victas ad tua iura manus.

Nil opus est bello — veniam pacemque rogamus;
 Nec tibi laus armis victus inermis ero.
 Necte comam myrto, maternas iunge columbas;
 Qui deceat, currum vitricus ipse dabit,
²⁵ Inque dato curru, populo clamante triumphum,
 Stabis et adiunctas arte movebis aves.
 Ducentur capti iuvenes captaeque puellae;
 Haec tibi magnificus pompa triumphus erit.
 Ipse ego, praeda recens, factum modo vulnus habebo
³⁰ Et nova captiva vincula mente feram.
 Mens Bona ducetur manibus post terga retortis,
 Et Pudor, et castris quidquid Amoris obest.
 Omnia te metuent; ad te sua bracchia tendens
 Vulgus 'io' magna voce 'trumphe!' canet.
³⁵ Blanditiae comites tibi erunt Errorque Furorque,
 Adsidue partes turba secuta tuas.
 His tu militibus superas hominesque deosque;
 Haec tibi si demas commoda, nudus eris.
 Laeta triumphanti de summo mater Olympo
⁴⁰ Plaudet et adpositas sparget in ora rosas.
 Tu pinnas gemma, gemma variante capillos
 Ibis in auratis aureus ipse rotis.
 Tunc quoque non paucos, si te bene novimus, ures;
 Tunc quoque praeteriens vulnera multa dabis.
⁴⁵ Non possunt, licet ipse velis, cessare sagittae;
 Fervida vicino flamma vapore nocet.
 Talis erat domita Bacchus Gangetide terra;
 Tu gravis alitibus, tigribus ille fuit.
 Ergo cum possim sacri pars esse triumphi,
⁵⁰ Parce tuas in me perdere, victor, opes!
 Adspice cognati felicia Caesaris arma —

Qua vicit, victos protegit ille manu.

3

¹ Iusta precor: quae me nuper praedata puella est,
Aut amet aut faciat, cur ego semper amem!
A, nimium volui — tantum patiaturs amari;
Audierit nostras tot Cytherea preces!

⁵ Accipe, per longos tibi qui deserviat annos;
Accipe, qui pura norit amare fide!
Si me non veterum commendant magna parentum
Nomina, si nostri sanguinis auctor eques,
Nec meus innumeris renovatur campus aratris,

¹⁰ Temperat et sumptus parcus uterque parens —
At Phoebus comitesque novem vitisque repertor
Hac faciunt, et me qui tibi donat, Amor,
Et nulli cessura fides, sine crimine mores
Nudaque simplicitas purpureusque pudor.

¹⁵ Non mihi mille placent, non sum desultor amoris:
Tu mihi, siqua fides, cura perennis eris.
Tecum, quos dederint annos mihi fila sororum,
Vivere contingat teque dolente mori!
Te mihi materiem felicem in carmina praebe —

²⁰ Provenient causa carmina digna sua.
Carmine nomen habent exterrita cornibus Io
Et quam fluminea lusit adulter ave,
Quaeque super pontum simulato vecta iuvenco
Virginea tenuit cornua vara manu.

²⁵ Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem,
Iunctaque semper erunt nomina nostra tuis.

- ¹ Vir tuus est epulas nobis aditurus easdem —
 Ultima coena tuo sit, precor, illa viro!
 Ergo ego dilectam tantum conviva puellam
 Adspiciam? tangi quem iuvet, alter erit,
- ⁵ Alteriusque sinus apte subiecta fovebis?
 Inciet collo, cum volet, ille manum?
 Desino mirari, posito quod candida vino
 Atracis ambiguos traxit in arma viros.
 Nec mihi silva domus, nec equo mea membra cohaerent —
- ¹⁰ Vix a te videor posse tenere manus!
 Quae tibi sint facienda tamen cognosce, nec Euris
 Da mea nec tepidis verba ferenda Notis!
 Ante veni, quam vir — nec quid, si veneris ante,
 Possit agi video; sed tamen ante veni.
- ¹⁵ Cum premet ille torum, vultu comes ipsa modesto
 Ibis, ut accumbas — clam mihi tange pedem!
 Me specta nutusque meos vultumque loquacem;
 Excipe furtivas et refer ipsa notas.
 Verba superciliis sine voce loquentia dicam;
- ²⁰ Verba leges digitis, verba notata mero.
 Cum tibi succurret Veneris lascivia nostrae,
 Purpureas tenero pollice tange genas.
 Siquid erit, de me tacita quod mente queraris,
 Pendeat extrema mollis ab aure manus.
- ²⁵ Cum tibi, quae faciam, mea lux, dicamve, placebunt,
 Versetur digitis anulus usque tuis.
 Tange manu mensam, tangunt quo more precantes,
 Optabis merito cum mala multa viro.
 Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse, iubeto;
- ³⁰ Tu puerum leviter posce, quod ipsa voles.

Quae tu reddideris ego primus pocula sumam,
 Et, qua tu biberis, hac ego parte bibam.
 Si tibi forte dabit, quod praegustaverit ipse,
 Reice libatos illius ore cibos.
³⁵ Nec premat inpositis sinito tua colla lacertis,
 Mite nec in rigido pectore pone caput;
 Nec sinus admittat digitos habilesve papillae;
 Oscula praecipue nulla dedisse velis!
 Oscula si dederis, fiam manifestus amator
⁴⁰ Et dicam 'mea sunt!' iniciamque manum.
 Haec tamen adspiciam, sed quae bene pallia celant,
 Illa mihi caeci causa timoris erunt.
 Nec femori committe femur nec crure cohaere
 Nec tenerum duro cum pede iunge pedem.
⁴⁵ Multa miser timeo, quia feci multa proterve,
 Exemplique metu torqueor, ecce, mei.
 Saepe mihi dominaeque meae properata voluptas
 Veste sub iniecta dulce peregit opus.
 Hoc tu non facies; sed, ne fecisse puteris,
⁵⁰ Conscia de tergo pallia deme tuo.
 Vir bibat usque roga — precibus tamen oscula desint! —
 Dumque bibit, furtim si potes, adde merum.
 Si bene conpositus somno vinoque iacebit,
 Consilium nobis resque locusque dabunt.
⁵⁵ Cum surges abitura domum, surgemus et omnes,
 In medium turbae fac memor agmen eas.
 Agmine me invenies aut invenieris in illo:
 Quidquid ibi poteris tangere, tange, mei.
 Me miserum! monui, paucas quod prosit in horas;
⁶⁰ Separor a domina nocte iubente mea.
 Nocte vir includet, lacrimis ego maestus obortis,

Qua licet, ad saevas prosequar usque fores.
Oscula iam sumet, iam non tantum oscula sumet:
Quod mihi das furtim, iure coacta dabis.

- ⁶⁵ Verum invita dato — potes hoc — similisque coactae;
Blanditiae taceant, sitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque ne iuvet, opto;
Si minus, at certe te iuvet inde nihil.
Sed quaecumque tamen noctem fortuna sequetur,
⁷⁰ Cras mihi constanti voce dedisse nega!

5

- ¹ Aestus erat, mediamque dies exegerat horam;
Adposui medio membra levanda toro.
Pars adaptata fuit, pars altera clausa fenestrae;
Quale fere silvae lumen habere solent,
⁵ Qualia sublucent fugiente crepuscula Phoebus,
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
Illa verecundis lux est praebenda puellis,
Qua timidus latebras speret habere pudor.
Ecce, Corinna venit, tunica velata recincta,
¹⁰ Candida dividua colla tegente coma —
Qualiter in thalamos famosa Semiramis isse
Dicitur, et multis Lais amata viris.
Deripui tunicam — nec multum rara nocebat;
Pugnabat tunica sed tamen illa tegi.
¹⁵ Quae cum ita pugnaret, tamquam quae vincere nollet,
Victa est non aegre prodicione sua.
Ut stetit ante oculos posito velamine nostros,
In toto nusquam corpore menda fuit.
Quos umeros, quales vidi tetigique lacertos!
²⁰ Forma papillarum quam fuit apta premi!

Quam castigato planus sub pectore venter!
Quantum et quale latus! quam iuvenale femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi
Et nudam pressi corpus ad usque meum.
²⁵ Cetera quis nescit? lassi requievimus ambo.
Proveniant medii sic mihi saepe dies!

6

- ¹ Ianitor — indignum! — dura religate catena,
Difficilem moto cardine pande forem!
Quod precor, exiguum est — aditu fac ianua parvo
Obliquum capiat semiadaperta latus.
- ⁵ Longus amor tales corpus tenuavit in usus
Aptaque subducto pondere membra dedit.
Ille per excubias custodum leniter ire
Monstrat: inoffensos derigit ille pedes.
At quondam noctem simulacraque vana timebam;
- ¹⁰ Mirabar, tenebris quisquis iturus erat.
Risit, ut audirem, tenera cum matre Cupido
Et leviter 'fies tu quoque fortis' ait.
Nec mora, venit amor — non umbras nocte volantis,
Non timeo strictas in mea fata manus.
- ¹⁵ Te nimium lentum timeo, tibi blandior uni;
Tu, me quo possis perdere, fulmen habes.
Adspice — uti videas, inmitia claustra relaxa —
Uda sit ut lacrimis ianua facta meis!
Certe ego, cum posita stares ad verbera veste,
- ²⁰ Ad dominam pro te verba tremante tuli.
Ergo quae valuit pro te quoque gratia quondam —
Heu facinus! — pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis! grato licet esse quod optas.

Tempora noctis eunt; excute poste seram!

²⁵ Excute! sic, inquam, longa relevere catena,
 Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua!
 Ferreus orantem nequiquam, ianitor, audis,
 Roboribus duris ianua fulta riget.
 Urbibus obsessis clausae munimina portae

³⁰ Prosunt; in media pace quid arma times?
 Quid facies hosti, qui sic excludis amantem?
 Tempora noctis eunt; excute poste seram!
 Non ego militibus venio comitatus et armis;
 Solus eram, si non saevus adesset Amor.

³⁵ Hunc ego, si cupiam, nusquam dimittere possum;
 Ante vel a membris divider ipse meis.
 Ergo Amor et modicum circa mea tempora vinum
 Mecum est et madidis lapsa corona comis.
 Arma quis haec timeat? quis non eat obvius illis?

⁴⁰ Tempora noctis eunt; excute poste seram!
 Lentus es: an somnus, qui te male perdat, amantis
 Verba dat in ventos aure repulsa tua?
 At, memini, primo, cum te celare volebam,
 Pervigil in mediae sidera noctis eras.

⁴⁵ Forsitan et tecum tua nunc requiescit amica —
 Heu, melior quanto sors tua sorte mea!
 Dummodo sic, in me durae transite catenae!
 Tempora noctis eunt; excute poste seram!
 Fallimur, an verso sonuerunt cardine postes,

⁵⁰ Raucaque concussae signa dedere fores?
 Fallimur — inpulsa est animoso ianua vento.
 Ei mihi, quam longe spem tulit aura meam!
 Si satis es raptae, Borea, memor Orithyiae,
 Huc ades et surdas flamine tunde foris!

- ⁵⁵ Urbe silent tota, vitreoque madentia rore
Tempora noctis eunt; excute poste seram!
Aut ego iam ferroque ignique paratior ipse,
Quem face sustineo, tecta superba petam.
Nox et Amor vinumque nihil moderabile suadent;
- ⁶⁰ Illa pudore vacat, Liber Amorque metu.
Omnia consumpsi, nec te precibusque minisque
Movimus, o foribus durior ipse tuis.
Non te formosae decuit servare puellae
Limina, sollicito carcere dignus eras.
- ⁶⁵ Iamque pruinosis molitur Lucifer axes,
Inque suum miseros excitat ales opus.
At tu, non laetis detracta corona capillis,
Dura super tota limina nocte iace!
Tu dominae, cum te proiectam mane videbit,
- ⁷⁰ Temporis absumpti tam male testis eris.
Qualiscumque vale sentique abeuntis honorem;
Lente nec admisso turpis amante, vale!
Vos quoque, crudeles rigido cum limine postes
Duraque conservae ligna, valete, fores!

7

- ¹ Adde manus in vincla meas — meruere catenas —
Dum furor omnis abit, siquis amicus ades!
Nam furor in dominam temeraria bracchia movit;
Flet mea vaesana laesa puella manu.
- ⁵ Tunc ego vel caros potui violare parentes
Saeva vel in sanctos verbera ferre deos!
Quid? non et clipei dominus septemplex Ajax
Stravit deprensos lata per arva greges,
Et, vindex in matre patris, malus ultor, Orestes

- ¹⁰ Ausus in arcanas poscere tela deas?
Ergo ego digestos potui laniare capillos?
Nec dominam motae dedecueret comae.
Sic formosa fuit. talem Schoeneida dicam
Maenalias arcu sollicitasse feras;
- ¹⁵ Talis periuri promissaque velaque Thesei
Flevit praecipites Cressa tulisse Notos;
Sic, nisi vittatis quod erat Cassandra capillis,
Procubuit templo, casta Minerva, tuo.
Quis mihi non 'demens!' quis non mihi 'barbare!' dixit?
- ²⁰ Ipsa nihil; pavidus est lingua retenta metu.
Sed taciti fecere tamen convicia vultus;
Egit me lacrimis ore silente reum.
Ante meos umeris vellem cecidisse lacertos;
Utiliter potui parte carere mei.
- ²⁵ In mea vaesanas habui dispendia vires
Et valui poenam fortis in ipse meam.
Quid mihi vobiscum, caedis scelerumque ministrae?
Debita sacrilegae vincla subite manus!
An, si pulsassem minimum de plebe Quiritem,
- ³⁰ Plecterer — in dominam ius mihi maius erit?
Pessima Tydides scelerum monimenta reliquit.
Ille deam primus perculit — alter ego!
Et minus ille nocens. mihi, quam profitebar amare
Laesa est; Tydides saevus in hoste fuit.
- ³⁵ I nunc, magnificos victor molire triumphos,
Cinge comam lauro votaue redde Iovi,
Quaeque tuos currus comitantum turba sequetur,
Clamet 'io! forti victa puella viro est!'
Ante eat effuso tristis captiva capillo,
- ⁴⁰ Si sinerent laesae, candida tota, genae.

Aptius impressis fuerat vivere labellis
 Et collum blandi dentis habere notam.
 Denique, si tumidi ritu torrentis agebar,
 Caecaque me praedam fecerat ira suam,
⁴⁵ Nonne satis fuerat timidae inclamasse puellae,
 Nec nimium rigidas intonuisse minas,
 Aut tunicam summa deducere turpiter ora
 Ad mediam? — mediae zona tulisset opem.
 At nunc sustinui raptis a fronte capillis
⁵⁰ Ferreus ingenuas ungue notare genas.
 Adstitit illa amens albo et sine sanguine vultu,
 Caeduntur Pariis qualia saxa iugis.
 Exanimis artus et membra trementia vidi —
 Ut cum populeas ventilat aura comas,
⁵⁵ Ut leni Zephyro gracilis vibratur harundo,
 Summave cum tepido stringitur unda Noto;
 Suspensaeque diu lacrimae fluxere per ora,
 Qualiter abiecta de nive manat aqua.
 Tunc ego me primum coepi sentire nocentem —
⁶⁰ Sanguis erant lacrimae, quas dabat illa, meus.
 Ter tamen ante pedes volui procumbere supplex;
 Ter formidatas reppulit illa manus.
 At tu ne dubita — minuet vindicta dolorem —
 Protinus in vultus unguibus ire meos.
⁶⁵ Nec nostris oculis nec nostris parce capillis:
 Quamlibet infirmas adiuvat ira manus;
 Neve mei sceleris tam tristia signa supersint,
 Pone recompositas in statione comas!

8

¹ Est quaedam — quicumque volet cognoscere lenam,

- Audiat! — est quaedam nomine Dipsas anus.
Ex re nomen habet — nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit equis.
- ⁵ Illa magas artes Aeaeaeque carmina novit
Inque caput liquidas arte recurvat aquas;
Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equae.
Cum voluit, toto glomerantur nubila caelo;
- ¹⁰ Cum voluit, puro fulget in orbe dies.
Sanguine, siqua fides, stillantia sidera vidi;
Purpureus Lunae sanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas versam volitare per umbras
Suspikor et pluma corpus anile tegi.
- ¹⁵ Suspikor, et fama est. oculis quoque pupula duplex
Fulminat, et gemino lumen ab orbe venit.
Evocat antiquis proavos atavosque sepulcris
Et solidam longo carmine findit humum.
Haec sibi proposuit thalamos temerare pudicos;
- ²⁰ Nec tamen eloquio lingua nocente caret.
Fors me sermoni testem dedit; illa monebat
Talia — me duplices occuluere fores:
'Scis here te, mea lux, iuveni placuisse beato?
Haesit et in vultu constitit usque tuo.
- ²⁵ Et cur non placeas? nulli tua forma secunda est;
Me miseram, dignus corpore cultus abest!
Tam felix esses quam formosissima, vellem —
Non ego, te facta divite, pauper ero.
Stella tibi oppositi nocuit contraria Martis.
- ³⁰ Mars abiit; signo nunc Venus apta suo.
Prosit ut adveniens, en adspice! dives amator
Te cupiit; curae, quid tibi desit, habet.

Est etiam facies, qua se tibi conparet, illi;
 Si te non emptam vellet, emendus erat.'
³⁵ Erubuit. 'deceat alba quidem pudor ora, sed iste,
 Si simules, prodest; verus obesse solet.
 Cum bene deiectis gremium spectabis ocellis,
 Quantum quisque ferat, respiciendus erit.
 Forsitan inmundae Tatio regnante Sabinae
⁴⁰ Noluerint habiles pluribus esse viris;
 Nunc Mars externis animos exercet in armis,
 At Venus Aeneae regnat in urbe sui.
 Ludunt formosae; casta est, quam nemo rogavit —
 Aut, si rusticitas non vetat, ipsa rogat.
⁴⁵ Has quoque, quae frontis rugas in vertice portant,
 Excute; de rugis crimina multa cadent.
 Penelope iuvenum vires temptabat in arcu;
 Qui latus argueret, corneus arcus erat.
 Labitur occulte fallitque volubilis aetas,
⁵⁰ Ut celer admissis labitur amnis aquis.
 Aera nitent usu, vestis bona quaerit haberi,
 Canescunt turpi tecta relictis situ —
 Forma, nisi admittas, nullo exercente senescit.
 Nec satis effectus unus et alter habent;
⁵⁵ Certior e multis nec tam invidiosa rapina est.
 Plena venit canis de grege praeda lupis.
 Ecce, quid iste tuus praeter nova carmina vates
 Donat? amatoris milia multa leges.
 Ipse deus vatium palla spectabilis aurea
⁶⁰ Tractat inauratae consona fila lyrae.
 Qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero;
 Crede mihi, res est ingeniosa dare.
 Nec tu, siquis erit capitis mercede redemptus,

Despice; gypsati crimen inane pedis.

⁶⁵ Nec te decipiant veteres circum atria cerae.

Tolle tuos tecum, pauper amator, avos!

Qui, quia pulcher erit, poscet sine munere noctem,

Quod det, amatorem flagitet ante suum!

Parcius exigit pretium, dum retia tendis,

⁷⁰ Ne fugiant; captos legibus ure tuis!

Nec nocuit simulatus amor; sine, credat amari,

Et cave ne gratis hic tibi constet amor!

Saepe nega noctes. capitis modo finge dolorem,

Et modo, quae causas praebeat, Isis erit.

⁷⁵ Mox recipe, ut nullum patiendi colligat usum,

Neve relentescat saepe repulsus amor.

Surda sit oranti tua ianua, laxa ferenti;

Audiat exclusi verba receptus amans;

Et, quasi laesa prior, nonnumquam irascere laeso —

⁸⁰ Vanescit culpa culpa repensa tua.

Sed numquam dederis spatiosum tempus in iram:

Saepe simultates ira morata facit.

Quin etiam discant oculi lacrimare coacti,

Et faciant udas illa vel ille genas;

⁸⁵ Nec, siquem falles, tu periurare timeto —

Commodat in lusus numina surda Venus.

Servus et ad partes sollers ancilla parentur,

Qui doceant, apte quid tibi possit emi;

Et sibi pauca rogent — multos si pauca rogabunt,

⁹⁰ Postmodo de stipula grandis acervus erit.

Et soror et mater, nutrix quoque carpat amantem;

Fit cito per multas praeda petita manus.

Cum te deficient poscendi munera causae,

Natalem libo testificare tuum!

- ⁹⁵ Ne securus amet nullo rivale, caveto;
Non bene, si tollas proelia, durat amor.
Ille viri videat toto vestigia lecto
Factaque lascivis livida colla notis.
Munera praecipue videat, quae miserit alter.
- ¹⁰⁰ Si dederit nemo, Sacra roganda Via est.
Cum multa abstuleris, ut non tamen omnia donet,
Quod numquam reddas, commodet, ipsa roga!
Lingua iuvet mentemque tegat — blandire noceque;
Inpia sub dulci melle venena latent.
- ¹⁰⁵ Haec si praestiteris usu mihi cognita longo,
Nec tulerint voces ventus et aura meas,
Saepe mihi dices vivae bene, saepe rogabis,
Ut mea defunctae molliter ossa cubent.'
Vox erat in cursu, cum me mea prodidit umbra,
- ¹¹⁰ At nostrae vix se continuere manus,
Quin albam raramque comam lacrimosaque vino
Lumina rugosas distraherentque genas.
Di tibi dent nullosque Lares inopemque senectam,
Et longas hiemes perpetuamque sitim!

9

- ¹ Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido;
Attice, crede mihi, militat omnis amans.
Quae bello est habilis, Veneri quoque convenit aetas.
Turpe senex miles, turpe senilis amor.
- ⁵ Quos petiere duces animos in milite forti,
Hos petit in socio bella puella viro.
Pervigilant ambo; terra requiescit uterque —
Ille fores dominae servat, at ille ducis.
Militis officium longa est via; mitte puellam,

- ¹⁰ Strenuus exempto fine sequetur amans.
Ibit in adversos montes duplicataque nimbo
Flumina, congestas exteret ille nives,
Nec freta pressurus tumidos causabitur Euros
Aptaque verrendis sidera quaeret aquis.
- ¹⁵ Quis nisi vel miles vel amans et frigora noctis
Et denso mixtas perferet imbre nives?
Mittitur infestos alter speculator in hostes;
In rivale oculos alter, ut hoste, tenet.
Ille graves urbes, hic durae limen amicae
- ²⁰ Obsidet; hic portas frangit, at ille fores.
Saepe soporatos invadere profuit hostes
Caedere et armata vulgus inerme manu.
Sic fera Threicii ceciderunt agmina Rhesi,
Et dominum capti deseruistis equi.
- ²⁵ Nempe maritorum somnis utuntur amantes,
Et sua sopitis hostibus arma movent.
Custodum transire manus vigilumque catervas
Militis et miseri semper amantis opus.
Mars dubius nec certa Venus; victique resurgunt,
- ³⁰ Quosque neges umquam posse iacere, cadunt.
Ergo desidiam quicumque vocabat amorem,
Desinat. ingenii est experientis amor.
Ardet in abducta Briseide magnus Achilles —
Dum licet, Argeas frangite, Troes, opes!
- ³⁵ Hector ab Andromaches complexibus ibat ad arma,
Et, galeam capiti quae daret, uxor erat.
Summa ducum, Atrides, visa Priameide fertur
Maenadis effusis obstipuisse comis.
Mars quoque deprensus fabrilia vincula sensit;
- ⁴⁰ Notior in caelo fabula nulla fuit.

Ipse ego segnis eram discinctaque in otia natus;
Mollierant animos lectus et umbra meos.
Impulit ignavum formosae cura puellae
Iussit et in castris aera merere suis.

⁴⁵ Inde vides agilem nocturnaue bella gerentem.
Qui nolet fieri desidiosus, amet!

10

¹ Qualis ab Eurota Phrygiis avecta carinis
Coniugibus belli causa duobus erat,
Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
Callidus in falsa lusit adulter ave,

⁵ Qualis Amymone siccis erravit in agris,
Cum premeret summi verticis urna comas —
Talis eras; aquilamque in te taurumque timebam,
Et quidquid magno de Iove fecit amor.
Nunc timor omnis abest, animique resanuit error,

¹⁰ Nec facies oculos iam capit ista meos.
Cur sim mutatus, quaeris? quia munera poscis.
Haec te non patitur causa placere mihi.
Donec eras simplex, animum cum corpore amavi;
Nunc mentis vitio laesa figura tua est.

¹⁵ Et puer est et nudus Amor; sine sordibus annos
Et nullas vestes, ut sit apertus, habet.
Quid puerum Veneris pretio prostare iubetis?
Quo pretium condat, non habet ille sinum!
Nec Venus apta feris Veneris nec filius armis —

²⁰ Non decet inbelles aera merere deos.
Stat meretrix certo cuivis mercabilis aere,
Et miseras iusso corpore quaerit opes;
Devovet imperium tamen haec lenonis avari

Et, quod vos facitis sponte, coacta facit.

²⁵ Sumite in exemplum pecudes ratione carentes;

Turpe erit, ingenium mitius esse feris.

Non equa munus equum, non taurum vacca poposcit;

Non aries placitam munere captat ovem.

Sola viro mulier spoliis exultat adeptis,

³⁰ Sola locat noctes, sola licenda venit,

Et vendit quod utrumque iuvat quod uterque petebat,

Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.

Quae Venus ex aequo ventura est grata duobus,

Altera cur illam vendit et alter emit?

³⁵ Cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa voluptas,

Quam socio motu femina virque ferunt?

Non bene conducti vendunt periuria testes,

Non bene selecti iudicis arca patet.

Turpe reos empta miseros defendere lingua;

⁴⁰ Quod faciat magni, turpe tribunal, opes;

Turpe tori reditu census augere paternos,

Et faciem lucro prostituisse suam.

Gratia pro rebus merito debetur inemptis;

Pro male conducto gratia nulla toro.

⁴⁵ Omnia conductor solvit; mercede soluta

Non manet officio debitor ille tuo.

Parcite, formosae, pretium pro nocte pacisci;

Non habet eventus sordida praeda bonos.

Non fuit armillas tanti pepigisse Sabinas,

⁵⁰ Ut premerent sacrae virginis arma caput;

E quibus exierat, traiecit viscera ferro

Filius, et poenae causa monile fuit.

Nec tamen indignum est a divite praemia posci;

Munera poscenti quod dare possit, habet.

⁵⁵ Carpite de plenis pendentes vitibus uvas;
Praebeat Alcinoi poma benignus ager!
Officium pauper numeret studiumque fidemque;
Quod quis habet, dominae conferat omne suae.
Est quoque carminibus meritas celebrare puellas
⁶⁰ Dos mea; quam volui, nota fit arte mea.
Scindentur vestes, gemmae frangentur et aurum;
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.
Nec dare, sed pretium posci dedignor et odi;
Quod nego poscenti, desine velle, dabo!

11

¹ Colligere incertos et in ordine ponere crines
Docta neque ancillas inter habenda Nape,
Inque ministeriis furtivae cognita noctis
Utilis et dandis ingeniosa notis
⁵ Saepe venire ad me dubitantem hortata Corinnam,
Saepe laboranti fida reperta mihi —
Accipe et ad dominam peraratas mane tabellas
Perfer et obstantes sedula pelle moras!
Nec silicum venae nec durum in pectore ferrum,
¹⁰ Nec tibi simplicitas ordine maior adest.
Credibile est et te sensisse Cupidinis arcus —
In me militiae signa tuere tuae!
Si quaeret quid agam, spe noctis vivere dices;
Cetera fert blanda cera notata manu.
¹⁵ Dum loquor, hora fugit. vacuae bene redde tabellas,
Verum continuo fac tamen illa legat.
Adspicias oculos mando frontemque legentis;
Et tacito vultu scire futura licet.
Nec mora, perlectis rescribat multa, iubeto;

- ²⁰ Odi, cum late splendida cera vacat.
Conprimat ordinibus versus, oculosque moretur
Margine in extremo littera rasa meos.
Quid digitos opus est graphio lassare tenendo?
Hoc habeat scriptum tota tabella 'veni!'
- ²⁵ Non ego victrices lauro redimire tabellas
Nec Veneris media ponere in aede morer.
Subscribam: 'Veneri fidas sibi Naso ministras
Dedicat, at nuper vile fuistis acer.'

12

- ¹ Flete meos casus — tristes rediere tabellae
Infelix hodie littera posse negat.
Omina sunt aliquid; modo cum discedere vellet,
Ad limen digitos restitit icta Nape.
- ⁵ Missa foras iterum limen transire memento
Cautius atque alte sobria ferre pedem!
Ite hinc, difficiles, funebria ligna, tabellae,
Tuque, negaturis cera referta notis! —
Quam, puto, de longae collectam flore cicutae
- ¹⁰ Melle sub infami Corsica misit apis.
At tamquam minio penitus medicata rubebas —
Ille color vere sanguinolentus erat.
Proiectae triviis iaceatis, inutile lignum,
Vosque rotae frangat praetereuntis onus!
- ¹⁵ Illum etiam, qui vos ex arbore vertit in usum,
Convincam puras non habuisse manus.
Praebuit illa arbor misero suspendia collo,
Carnifici diras praebuit illa cruces;
Illa dedit turpes raucis bubonibus umbras,
- ²⁰ Vulturis in ramis et strigis ova tulit.

His ego commisi nostros insanus amores
Molliaque ad dominam verba ferenda dedi?
Aptius hae capiant vadimonia garrula cerae,
Quas aliquis duro cognitor ore legat;
²⁵ Inter ephemeridas melius tabulasque iacerent,
In quibus absumptas fleret avarus opes.
Ergo ego vos rebus duplices pro nomine sensi.
Auspicii numerus non erat ipse boni.
Quid precer iratus, nisi vos cariosa senectus
³⁰ Rodat, et inmundo cera sit alba situ?

13

¹ Iam super oceanum venit a seniore marito
Flava pruinoso quae vehit axe diem.
'Quo properas, Aurora? mane! — sic Memnonis umbris
Annua sollemni caede parentet avis!
⁵ Nunc iuvat in teneris dominae iacuisse lacertis;
Si quando, lateri nunc bene iuncta meo est.
Nunc etiam somni pingues et frigidus aer,
Et liquidum tenui gutture cantat avis.
Quo properas, ingrata viris, ingrata puellis?
¹⁰ Roscida purpurea supprime lora manu!
Ante tuos ortus melius sua sidera servat
Navita nec media nescius errat aqua;
Te surgit quamvis lassus veniente viator,
Et miles saevas aptat ad arma manus.
¹⁵ Prima bidente vides oneratos arva colentes;
Prima vocas tardos sub iuga panda boves.
Tu pueros somno fraudas tradisque magistris,
Ut subeant tenerae verbera saeva manus;
Atque vades sponsum stultos ante Atria mittis,

- ²⁰ Unius ut verbi grandia damna ferant.
Nec tu consulto, nec tu iucunda diserto;
Cogitur ad lites surgere uterque novas.
Tu, cum feminei possint cessare labores,
Lanificam revocas ad sua pensa manum.
- ²⁵ Omnia perpeterer — sed surgere mane puellas,
Quis nisi cui non est ulla puella ferat?
Optavi quotiens, ne nox tibi cedere vellet,
Ne fugerent vultus sidera mota tuos!
Optavi quotiens, aut ventus frangeret axem,
- ³⁰ Aut caderet spissa nube retentus equus!
Invida, quo properas? quod erat tibi filius ater,
Materni fuerat pectoris ille color.
- ³⁵ Tithono vellem de te narrare liceret;
Fabula non caelo turpior ulla foret.
Illum dum refugis, longo quia grandior aevo,
Surgis ad invisas a sene mane rotas.
At si, quem mavis, Cephalum complexa teneres,
- ⁴⁰ Clamares: "lente currite, noctis equi!"
Cur ego plectar amans, si vir tibi marcet ab annis?
Num me nupsisti conciliante seni?
Adspice, quot somnos iuveni donarit amato
Luna! — neque illius forma secunda tuae.
- ⁴⁵ Ipse deum genitor, ne te tam saepe videret,
Commisit noctes in sua vota duas.'
Iurgia finieram. scires audisse: rubebat —
Nec tamen adsueto tardius orta dies!

14

- ¹ Dicebam 'medicare tuos desiste capillos!'
Tingere quam possis, iam tibi nulla coma est.

At si passa fores, quid erat spatiosius illis?
 Contigerant imum, qua patet usque, latus.
⁵ Quid, quod erant tenues, et quos ornare timeres?
 Vela colorati qualia Seres habent,
 Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
 Cum leve deserta sub trabe nectit opus.
 Nec tamen ater erat nec erat tamen aureus ille,
¹⁰ Sed, quamvis neuter, mixtus uterque color —
 Qualem clivosae madidis in vallibus Idae
 Ardua derepto cortice cedrus habet.
 Adde, quod et dociles et centum flexibus apti
 Et tibi nullius causa doloris erant.
¹⁵ Non acus abrupit, non vallum pectinis illos.
 Ornatrix tuto corpore semper erat;
 Ante meos saepe est oculos ornata nec umquam
 Brachia derepta saucia fecit acu.
 Saepe etiam nondum digestis mane capillis
²⁰ Purpureo iacuit semisupina toro.
 Tum quoque erat neglecta decens, ut Threcia Bacche,
 Cum temere in viridi gramine lassa iacet.
 Cum graciles essent tamen et lanuginis instar,
 Heu, male vexatae quanta tulere comae!
²⁵ Quam se praebuerunt ferro patienter et igni,
 Ut fieret torto nexilis orbe sinus!
 Clamabam: 'scelus est istos, scelus urere crines!
 Sponte decent; capiti, ferrea, parce tuo!
 Vim procul hinc remove! non est, qui debeat uri;
³⁰ Erudit admotas ipse capillus acus.'
 Formosae periire comae — quas vellet Apollo,
 Quas vellet capiti Bacchus inesse suo!
 Illis contulerim, quas quondam nuda Dione

Pingitur umentis sustinuisse manu.

³⁵ Quid male dispositos quereris periisse capillos?

Quid speculum maesta ponis, inepta, manu?

Non bene consuetis a te spectaris ocellis;

Ut placeas, debes inmemor esse tui.

Non te cantatae laeserunt paelicis herbae,

⁴⁰ Non anus Haemonia perfida lavit aqua;

Nec tibi vis morbi nocuit — procul omen abesto! —

Nec minuit densas invida lingua comas.

Facta manu culpaque tua dispendia sentis;

Ipsa dabas capiti mixta venena tuo.

⁴⁵ Nunc tibi captivos mittet Germania crines;

Tuta triumphatae munere gentis eris.

O quam saepe comas aliquo mirante rubebis,

Et dices: 'empta nunc ego merce probor,

Nescio quam pro me laudat nunc iste Sygambram.

⁵⁰ Fama tamen memini cum fuit ista mea.'

Me miserum! lacrimas male continet oraque dextra

Protegit ingenuas picta rubore genas.

Sustinet antiquos gremio spectatque capillos,

Ei mihi, non illo munera digna loco!

⁵⁵ Collige cum vultu mentem! reparabile damnum est.

Postmodo nativa conspiciere coma.

15

¹ Quid mihi Livor edax, ignavos obicis annos,

Ingeniique vocas carmen inertis opus;

Non me more patrum, dum strenua sustinet aetas,

Praemia militiae pulverulenta sequi,

⁵ Nec me verbosas leges ediscere nec me

Ingrato vocem prostituuisse foro?

Mortale est, quod quaeris, opus. mihi fama perennis
 Quaeritur, in toto semper ut orbe canar.
 Vivet Maeonides, Tenedos dum stabit et Ide,
¹⁰ Dum rapidas Simois in mare volvet aquas;
 Vivet et Ascraeus, dum mustis uva tumebit,
 Dum cadet incurva falce resecta Ceres.
 Battiades semper toto cantabitur orbe;
 Quamvis ingenio non valet, arte valet.
¹⁵ Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno;
 Cum sole et luna semper Aratus erit;
 Dum fallax servus, durus pater, inproba lena
 Vivent et meretrix blanda, Menandros erit;
 Ennius arte carens animosique Accius oris
²⁰ Casurum nullo tempore nomen habent.
 Varronem primamque ratem quae nesciet aetas,
 Aureaque Aesonio terga petita duci?
 Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
 Exitio terras cum dabit una dies;
²⁵ Tityrus et segetes Aeneiaque arma legentur,
 Roma triumphati dum caput orbis erit;
 Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
 Discentur numeri, culte Tibulle, tui;
 Gallus et Hesperii et Gallus notus Eois,
³⁰ Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.
 Ergo, cum silices, cum dens patientis aratri
 Depereant aevo, carmina morte carent.
 Cedant carminibus reges regumque triumphi,
 Cedat et auriferi ripa benigna Tagi!
³⁵ Vilia miretur vulgus; mihi flavus Apollo
 Pocula Castalia plena ministret aqua,
 Sustineamque coma metuentem frigora myrtum,

Atque a sollicito multus amante legar!
Pascitur in vivis Livor; post fata quiescit,
⁴⁰ Cum suus ex merito quemque tuetur honos.
Ergo etiam cum me supremus adederit ignis,
Vivam, parsque mei multa superstes erit.